

Bagi Gábor

EMLÉKEZÉS A KÉTSZÁZ ÉVE SZÜLETETT GRÓF BATTYÁNY LAJOSRA

„Kétszáz éve, 1807-ben született Pozsonyban gróf Batthyány Lajos, az első felelős magyar kormány kivégzett miniszterelnöke.” Életéről, tevékenységéről az átlagember ennél a tömör sornál többet általában nem tud, történelmi szerepe így jelentéktelennek tűnik Széchenyihez, Wesselényihez, Deákhhoz, de főképpen Kossuthoz viszonyítva. Sokan hajlamosak egy becsületes, jó szándékú, ámde háttérben maradó, sőt olykor jellegtelen marionett figurának tekinteni, holott egyáltalán nem volt az. Ha más történelmi korban élt volna, akkor napjainkban bizonytalán még nagyobb megbecsülés övezhetné a nevét, ám neki talán szerencsétlensége, a magyarságnak viszont nagy szerencséje volt, hogy a reformkorban élt, amikor a nemzetnek annyi kiváló államférfija, katonája volt, mint történelme során talán sohasem.

1.) Gyermekkor és ifjúság

A Batthyányak a honfoglalás Örs vezérig vezették vissza leszármazásukat, és annyi bizonyos, hogy a XII. században már birtokolták a Zala megyei Örs várát. A család 1398-ig Kővágóórsi néven szerepelt, ekkor azonban a megszerzett Fejér megyei Battyán faluról Battyánynak kezdte nevezni magát. A Batthyányok a XVI-XVII. század törökellenes harcaiban komoly érdemeket szereztek, így rangban és vagyonban még tovább emelkedtek. Új birtokok mellett 1628-ban bárói, 1630-ban grófi címet nyertek, de hatalmuk csúcsára Mária Terézia alatt jutottak. Ekkor Batthyány Lajos gróf (1695-1765) 1751-től haláláig az ország utolsó magyar nádora lett, sőt a családnak ez az ága 1764-ben hercegi címet is nyert.

Bár a leendő miniszterelnök „csak” a Batthyányak grófi ágából származott, joggal tekinthette magát komoly hazai közjogi méltóságok várományosának. Apja Batthyány József Sándor 1804-ben feleségül vette a szép Skerletz Borbálát, s rövid házasságukból egy fiú és egy lány született.

Batthyány Lajos 1807. február 10-én látta meg a napvilágot. Előkelő származása ellenére a gróf gyermekkorra meglehetősen zaklatottan telt. Szülei még születése évében elváltak, és édesapját is öt évesen veszítette el. Anyja viszont – az apai végrendelet kihirdetésének megakadályozásával, és a fiú neveltetésére szánt összegek zömének elsikkasztásával – igyekezett a családi birtokok jövedelmét minél tovább magának megtartani. Az anya és fia viszonya a kezdetektől nem volt jó, már igen korán elhidegültek egymástól. Az akaratos, ingerlékeny, igen nehezen kezelhető, de tehetséges és nemes lelkű gyermek előbb bécsi nevelőintézetekben nevelkedett, majd a kiváló tehetségű Nikolaus Möllerre bízta, akinek baráti körétől a kor haladó társadalmi eszméit is megismerte.

¹ A Batthyány Lajosra emlékező cikkek elkészülését az Oktatási és Kulturális Minisztérium Emlékév Titkársága (a Balassi Intézet) támogatta.

Ezután Zágrábban jogot tanult, majd négy évig katonáskodott a 9. számú huszárezredben. Nehéz természete végül a katonai szolgálat idején változott meg. (A róla akkoriban jó minősítést adó ezredparancsnoka, a cseh Wrbn gróf egyébként a szabadságharc alatt altábornagyként a magyarok ellen harcoló egyik császári hadtest parancsnoka volt.)

Végül a katonai szolgálatot otthagya, 1831-ben kapta meg örökségét, de ekkorra túlköltekező, felelőtlen anyjával való viszonya már teljesen megromlott. Szerencsére hamar sikerült megfelelő élettársra találnia. 1834-ben feleségül vette a rendkívül művelt gróf Zichy Antóniát, akiben okos és megértő feleségre talált. Öt született gyermekük közül végül három érte meg a felnőttkort. Ezekben az években a gróf beutazta Nyugat- és Dél-Európát, megismerkedett az ottani viszonyokkal, és a hasznos dolgokat igyekezett itthon is meghonosítani.

Batthyány a Vas vármegyei ikervári, dobrai, nauhausi, tótmaráci és szalónaki uradalmaknak vált az urává, mintegy évi 100.000 forintos jövedelemmel. Ezek a birtokok anyja, és a vele együttműködő korrump gazdatisztek miatt igen rossz állapotban voltak, ráadásul mintegy 300.000 forintos adósságot is örökölt szüleitől. Ennek ellenére a birtokait alig egy évtized alatt korszerűsítette, és azokon jól működő, modern gazdálkodást folytató allodiumokat hozott létre. Péterfán még cukorgyárat is alapított, ami kiválóan jövedelmezett, s ahol döntően a saját birtokain termelt cukorrépat dolgozta fel. Anyagi helyzetét oly sikeresen megerősítette, hogy utóbb Fejér és Somogy megyei, valamint stájerországi (ausztriai) uradalmakat is vásárolt. Birtokai központját, az ikerfai kastélyt felújíttatta, s egy figyelemreméltó könyvtárat is létrehozott.

2.) A főrendi ellenzék élén

1839-ben megjelent a pozsonyi országgyűlésen, ahol rövidesen az ellenzéki arisztokrata ifjak csoportjának vezetője lett. Bár számos nyelvet ismert, igazán csak ekkoriban tanult meg magyarul és latinul. Kezdetben a szólás- és vallásszabadság mellett állt ki, és célja egy nemzeti szellemű főnemesség megteremtése volt. 1841-től Pesten lakott, ahol palotája az ellenzék egyik találkozóhelye lett.

Kossuth fellépését, és a Pesti Hírlap megjelentetését kezdetben helytelennek tartotta, ám hamarosan látnia kellett, hogy Széchenyi álláspontja mindinkább tarthatatlan, a köznemességét, sőt az ország többi lakosát nem lehet kizárni a közéletből. Az ipar színvonalának emelésére szervezett Iparegyesület szervezése során ismerkedett meg Kossuthal, és hatására annak elnöki tisztét is elvállalta. Aktívan részt vett a Vas Vármegyei Gazdasági Egylet megalakításában, 1843-tól megválasztották a Magyar Cukorgyáregylet, majd a Magyar Kereskedelmi Társaság elnökének is. Idővel a legtöbb, reformer erők által szervezett társadalmi és gazdasági egyesület elnökének megválasztották.

Az 1843–1844-es országgyűlésen már a főrendi ellenzék elismert vezetőjének tekintették, ekkoriban szónoki tehetsége is megnyilvánult. Nemcsak a reformok tekintetében, hanem a kormány értékelésében is közel került Kossuthhoz, amivel elérte Széchenyi mind nyíltabb és határozottabb kritikáját. A két fél között igyekezett közvetítő lenni, ami azonban mind kevésbé sikerült.

Batthyány Kossuth mellett a legfontosabb szerepet játszotta a polgári átalakulásért küzdő csoportok párttá szervezésében, nevüket 1848-ra egymás mellett emlegették a reformer erők. 1845 végén a vezetésével alakult meg az ellenzék központi választmányja; 1847-től pedig ő lett az Ellenzéki Kör elnöke. Ennek programját, az Ellenzéki Nyilatkozatot is az elnökletével dolgozták ki. 1847 őszén nem csak erkölcsileg, de anyagi eszközökkel is támogatta Kossuthot, hogy az Pest vármegye követeként vehessen részt az országgyűlésen. Ennek ülésén maga is aktívan részt vett, s mindent megtett, hogy a főbb kérdésekben az ellenzék egységét megóvja.

Az 1848. februári párizsi forradalom kitörése után felgyorsultak az események. Kossuth javaslatára a pozsonyi diétán az alsótábla megszövegezte a felelős magyar kormány felállítását követelő felirati javaslatát. A nádor és a főméltóságok az időhúzásra játszottak, ám ekkor megérkezett a bécsi forradalom híre is. Erre a felsőtábla március 14-én elfogadta Kossuth tervét, aki Batthyányt szűkebb körben már mint magyar miniszterelnököt mutatta be. A két tábla küldöttsége március 15-én vitte Bécsbe az uralkodó elé. A delegáció már Batthyány azonnali miniszterelnöki kinevezését követelte, sőt – addig példátlan módon – útban Bécs felé megfogalmazták a királyi választ is.

V. Ferdinánd március 16-án fogadta a küldötteket, de a leiratból kihagyták Batthyány kinevezését, és a felelős magyar minisztériumról szóló részt. Ekkor érkezett meg Bécsbe a pesti forradalom híre. Végül István nádor, mint Magyarország teljhatalmú helytartója nevezte ki – a király szóbeli beleegyezésével – Batthyányt. E „legális, de nem lojális” lépés miatt vont a kétségbe később a bécsi udvar az innen induló események törvényességét, végeztette ki Batthyányt és küldte száműzetésbe István nádort. Batthyány kormánya névsorát 23-án terjesztette fel az uralkodónak. Az általa megalakított első felelős magyar minisztérium végül április 10-én Pozsonyban letette az esküt, majd április 14-én Pestre költözött.

3.) A miniszterelnöki megbízatás

A kormány megszervezése Batthyányra hárult, és ez nem volt könnyű feladat. Egyfelől Bécs, másrészt az országgyűlés között kellett lavírozni, ugyanakkor azonban a forradalmi hevületű Pest és Pozsony lakosságának hangulatára is figyelemmel kellett lenni. Kossuth, Deák, Szemere, Eötvös, Klauzál tagsága nyilvánvaló volt, de a tárcák elosztásába István nádor igyekezett beleszólni. Az Udvar a pénzügy- és hadügyminisztérium felállítását próbálta meggátolni, de végül sikertelenül. Utóbb Batthyány Kossuth pénzügyminiszteri kinevezését a nádor ellenében védte meg azzal, hogy az a pillanatnyi helyzetben politikai szükségszerűség. Ugyanakkor Széchenyit személyesen sikerült meggyőznie, hogy a kormányban való részvétele elkerülhetetlen, ami a viszonyuk miatt sem lehetett könnyű. (Az előző évben kis híján összeverekedtek, és csaknem párbajt vívtak egymással.) Végül aztán Széchenyi segítségével Eszterházy Pál herceget is sikerült megnyerni az együttműködésre.

Ugyanakkor Bécs még március végén is igyekezett az önálló magyar pénzügy és hadügy megteremtésének gátat vetni. Batthyány végül szinte zsarolta az Udvar és a nádort a kritikus kérdésekben. Ezzel azonban még nem volt vége a nehézségeknek.

A feudalizmus rendszerét eltörlő áprilisi törvények miatt a legtöbb szemrehányást Batthyány kapta, mégpedig általában a konzervatív nemesektől, illetve arisztokrata

társaitól. Ezek – joggal – a fejlemények igazi vesztesének érezték magukat, a törvények rendelkezéseit pedig elstettnék tartották. Egyes hírek szerint gróf Szapáry Antal még agyonlövésssel is megfenyegette, ha a nemességnek ígért kárpótlás elmarad. Ugyanakkor Bécs igyekezett a Katonai Határőrvidéket az általános választójogi törvény hatálya alól kivonni, sőt kezdetben Magyarország és Erdély unióját sem támogatta. Végül azonban – jelentős részben a miniszterelnök ügyességének köszönhetően – sikerült az Udvar meghátrálásra kényszeríteni.

Batthyány az első hónapokban a gyakorlatban jóval nagyobb hatáskörrel rendelkezett, mint azt a törvény meghatározta. Mészáros Lázár hadügyminiszter ugyanis még sokáig Itáliában tartózkodott, és hazatérteig a miniszterelnök helyettesítette. Ugyanakkor a magyarországi császári csapatok parancsnokságai sokáig nem voltak hajlandók a magyar kormány utasításainak eleget tenni. Erre nézve május 7-én a miniszterelnöknek sikerült egy királyi parancs kiadását elérnie, ám Jellasics horvát bán nyílt ellenszegülése már ekkor sem sok jóval kecsegtetett. Ezért intézkedett a külföldön állomásozó magyar ezredek mielőbbi hazahozataláról, majd megkezdte a honvédség első alakulatainak szervezését is.

Bár az áprilisi törvények csak a nemzetőrség (polgári milícia) létrehozását engedélyezték, a honvédséget erre hivatkozva Batthyány önkényesen kezdte megszervezni. A miniszterelnök kinevezésétől kezdve következetesen a saját kezében tartotta a nemzetőrséget, és április 20-án létrehozta annak vezetésére a Nemzetőrségi Haditanácsot. Ugyanakkor talán már a kezdetektől látta, hogy ez nem megfelelő értékű katonai erő, ezért a hiányzó, megbízható sorkatonaság pótlására április 24-én elrendelte a mobil nemzetőrség, vagy „önkéntes őrsereg” megszervezését. Már május 2-án megindult az első, 1.200 fős zászlóalj szervezése, 15-én pedig – a délvidéki események hírére – 10.000 fő, azaz 10 zászlóalj toborzását rendelte el. Ez a katonai erő már csak nevében volt nemzetőrség, valójában sorkatonaságnak számított, amelynek felállításához az érvényes törvények szerint országgyűlési és királyi engedelem kellett volna. Batthyány azonban mindezek nélkül, „önhatalmúan” cselekedett, ami utóbb a halálos ítéletében is komoly szerepet játszott. Mindazonáltal ez a lépés gyakorlatilag az önálló magyar haderő megteremtését jelentette, és megkönnyítette a nyári és az őszi hónapokban a további honvédzászlóalj szervezését, valamint a honvédő háborúra való sikeres felkészülést.

A hadseregszervezés kezdeti lépései mellett Batthyány az a nemzetgyűlés által megszavazott papírpénz nyomásáról is intézkedett, mégpedig ugyancsak királyi jóváhagyás nélkül. Ez utóbbi újabb súlyos vádpontként szerepelt ellene.

Helyzetét Radeckzy tábornagy július végi itáliai győzelmei alapvetően megváltoztatták, és az Udvar mind nyíltabban akadályozta a magyar kormány működését. Batthyány augusztus folyamán igyekezett a horvátokkal való megegyezést előkészíteni, ugyanakkor azonban látnia kellett, hogy valódi remény erre már nincs. A hó végi bécsi útja sem hozott eredményt, amit Jellasic ismételt horvát báni kinevezése, illetve egy Bécsből leküldött minisztériumi emlékirat is jelzett. Ez utóbbi ugyanis kimondta, hogy az uralkodónak nem volt joga szentesíteni az áprilisi törvényeket, mivel az önálló pénz-, had- és kereskedelemügy ellenkezik a Pragmatica Sanctio szellemével, valamint a Birodalom egységének elvével.

Batthyány ekkor már a lemondását fontolgatta, ám minisztertársai javaslatára még maradt hivatalában. Erre egy utolsó delegáció indult Bécsbe az uralkodóhoz, ami azonban semmiféle érdemleges eredményt nem tudott elérni. Eközben Pesten új forradalom fenyegetett, és a helyzetet csak az oda vezényelt csapatokkal lehetett normalizálni. Több kormánytag is lemondott, de amikor István főherceg, az ország nádora át akarta venni a kormányzást, azt a kormány jelenlévő tagjai és az országgyűlés sikerrel megakadályozták. Batthyány ekkor a nádor felkérésére újra elvállalta a miniszterelnöki megbízatást. E lépésében Kossuth is támogatta, mivel időközben híre jött, hogy Jellasics csapatai átlépték a Drávát, és betörték a Dunántúlra.

Batthyány javaslatára futárt küldtek Bécsbe, és Jellasic azonnali visszahívását követelték. Az Udvar azonban tovább húzta az időt, mire 16-án Batthyány lemondott, egy látnoki megjegyzés kíséretében. Felvetette ugyanis, vajon „nem érkezett-e még el azon végperc”, amelyben a nemzet fegyveres önvédelemre kényszerül, amikor „a törvényességet nem képes, de nem is köteles respektálni”. Batthyáynak, a maga számára is váratlanul, sikerült a nemzetgyűlést a maga oldalára állítani. Ezt követően igyekezett volt minisztertársait is maradásra bírni, másrészt viszont – István nádor közvetítő akciójától nem sokat várva – elrendelte a mozgósított nemzetőr alakulatok Dunántúlra való átcsoportosítását. Mivel időközben több császári főtiszt megbízhatóságával kapcsolatban gyanúk támadtak, felhívta a nádort, hogy az ország „főkapitányaként” vállalja el a dunántúli csapatok parancsnokságát. István főherceg 21-én találkozni próbált Jellasiccal, akit azonban kísérete „nem engedett” fõlszállni a nádor hajójára. Erre az visszatért Pestre, majd Bécsbe távozott.

Batthyány eközben 18-án elrendelte a nyáron megszavazott újonckontingens arányos részének azonnali behívását, ezzel ismételten megsértve a király jogkörét. Megkezdte a kormánybiztosok tömeges kinevezését, és népfelkelést is hirdetett a legveszélyeztetettebb megyékben. Elrendelte a székesfehérvári országút mentének megerősítését is, ahol (a Velencei tó mellett) az első ütközet lezajlott, és minden megbízható csapatot ide vezényelt. Maga is az itteni táborba sietett, ahol egyrészt értesült a nádor lemondásáról, másrészt Jellasic és Latour hadügyminiszter együttműködését bizonyító okiratokat kapott kézhez. A hírek a nemzetgyűlés egy részét bizalmatlanná tették Batthyánynyal szemben, és utóbb Lamberg tábornok, királyi biztos tragikus budai meggyilkolásához vezettek. A miniszterelnök hamar értesült a nádor helyett Majláth György törvénytelen helytartói kinevezéséről (ilyen tiszt az áprilisi törvények óta nem volt), és az országgyűlés ugyancsak jogtalan két hónapos bezárásának uralkodói elrendeléséről.

A hírek nyomán előbb a magyar csapatok parancsnokaival tárgyalt, majd 29-én reggel Jellasicot is felkereste székesfehérvári főhadiszállásán. Utóbbi útja teljesen sikertelen volt, még arra sem sikerült rávenni a bánt, hogy ne Buda irányába támadjon. Végül a pákozdi csatát követően Bécsbe ment. Itt tiltakozott Majláth kinevezése ellen, amit nem volt hajlandó ellenjegyezni, illetve véglegesen bejelentette lemondását a miniszterelnökségről.

4.) Lemondásától a kivégzéséig

Bécsből Batthyány Vas vármegyei birtokaira vonult vissza, ahol Vidoss József seregében akart harcolni Teodorovics betörő horvát csapatai ellen. Útjában azonban

megakadályozta egy lovasbaleset, amelyben kifecamította a karját. Bár ekkor már képviselőségéről is lemondott, bízott abban, hogy sikerül Béccsel megegyezni.

Noha szeptember végén, és október elején a nehéz helyzetben cselekvő Batthyányt sokan árulónak tartották, valós szerepe mindazonáltal utóbb tisztázódott. Kossuth már október közepén Erdélyben szánt neki szerepet, és többen is mandátumáról való lemondása visszavonását javasolták. Végül december 6-án újra országgyűlési követő választották, maga pedig november végétől ismét Pesten volt. A képviselőház munkájába csak december 30-án kapcsolódott be. Pestet ekkor már – a honvédsereg vereségei miatt – nem lehetett megvédeni, így Kossuth javasolta a kormány és a képviselőház Debrecenbe költözését. Batthyány ezzel nem értett egyet, de csak békedelegáció kiküldését sikerült elérnie.

Windischgrätz fővezér azonban csak Batthyány nélkül volt hajlandó a tárgyalásra, a gróf azonban még ezek után sem menekült el: „néhány év börtön miatt nem futamodom meg” – mondotta. A küldöttség 1849. január 8-án ért vissza Pestre, az osztrák katonai rendőrség még aznap letartóztatta Batthyányt. Kezdetben csak azt a vádpontot találták ellene, hogy a hadseregből történt 1831-es távozásakor adott kötelezvény ellenére is szembeszállt a császári csapatokkal. (Ez a Todorovich horvátjai elleni felkelésre vonatkozott.) Az ellene folyó vizsgálatot Ludwig von Leuzendorf hadbíró századosra bízta. Ő hamar átlátta, hogy a bűnösség megállapítására nincs elég bizonyíték. Utóbb Felix Schwarzenberg birodalmi miniszterelnök is kénytelen volt kijelenteni, hogy Batthyány elítélésére nincsenek írásos dokumentumok az Udvar kezében. Ennek ellenére nem bocsátották szabadon, hanem a tavaszi hadjárat idején a közeledő magyar seregek elől Laibachba (ma Ljubljana), Pozsonyba majd Olmützbe (ma Olomouc) vitték. Április végén Budán még a szökésre is lehetősége lett volna, ám azt feleségére tekintettel elutasította.

A világsi fegyverletétel után ügyét gyorsítva tárgyalták. Furcsa módon az egyik legfőbb vádpont az a képtelenség volt, hogy ő robbantotta ki az ország védelmében az 1848. október 6-i bécsi forradalmat. Ezt még az akkor hivatalban lévő osztrák miniszterelnök, Wessenberg is valószínűtlennek tartotta. Ennél komolyabb valóságtartalma volt annak, miszerint a miniszterelnökként beavatkozott a királyi felségjogokba, és uralkodói jóváhagyás nélkül rendelte el az újoncállítást, a papírpénz kibocsátását, és vette fel a kapcsolatot a külföldi hatalmakkal. Utóbb a horvátokkal való kiegyezés elmulasztását, és egyes minisztériumok intézkedéseit vetették a szemére. Batthyány az „eljárás” méltósággal és ügyesen védekezett, mindazonáltal első fokon augusztus 30-án halálra ítélték, minthogy a fő vádpontok felségárulásnak minősültek. Ám furcsa módon még ugyanezen a napon Leuzendorf egy jól megokolt kegyelmi kérvényt is előterjesztett Batthyány védelmében.

Ebben elsőnek felvetette, hogy Windischgrätz herceg novemberi proklamációja értelmében Batthyány kegyelmet érdemel, mivel a fegyveres harcokban nem vett részt. Meglepő módon a hadbíró maga említette a bécsi kormányzat néhány „megmagyarázhatatlan” intézkedését, ami Batthyányt miniszterelnöki megbízatása teljesítésében gátolta, sőt maga is elismerte István főherceg, a volt nádor tanúi kihallgatásának hiányát. Emellett október 3-i lemondásáig az Udvar miniszterelnöki ténykedése ellen nem emelt kifogást, márpedig erre Batthyány bécsi tartózkodása alatt is lehetősége lett volna. A szövegben ugyan a százados nem fogalmazhatta meg, de nyilvánvalóan ott lappangott az az alapvető

ellentmondás az eljárásban, hogy a miniszterelnök a királyi szentesítésű áprilisi törvények nyomán tevékenykedett, amit utóbb az Udvar nyílt revízió alá akart vonni.

Valószínű, hogy az ítélet és a kegyelmi kérvény egyaránt Schwarzenberg miniszterelnök sugalmazására készült, aki az uralkodói kegyelmet propagandafogásként akarta felhasználni. Ekkor azonban Haynau tábornoszernagy közbe lépett, és követelte, hogy mint a büntetés és a kegyelmezés jogával felruházott magyarországi főparancsnok, ő dönthesse a miniszterelnök ügyében. Végül hosszas személyes vita után Schwarzenberg engedett, s ezzel Batthyány sorsa megpecsételődött. Kivégzését Haynau 1849. október 6-
ra tette, a levert második bécsi forradalom évfordulójára, mintegy jelezve, hogy felelősnek tartja az eseményekben.

Batthyánynyal 5-én közölték az ítéletet, és hogy megalázó módon, kötél által fogják kivégezni. Maga már pesszimista volt, súlyos ítéletre számított, ám azért nem gondolt halálbüntetésre. Mindazonáltal méltósággal viselte magát. Felesége megpróbált kihallgatást kérni több császári tábornoktól, ám nem ért el eredményt. Végül csak férje siralomházban történő meglátogatását sikerült elérnie, amikor is titokban egy tört adott át a férjének. Ezzel az éjszaka folyamán a nyakán és a karján is megsebezte magát, ám a rövid penge halálos sebet nem ejtett. A súlyos vérvesztés miatt a magyar orvosok a kivégzés elhalasztását, míg az osztrákok annak lebonyolítását javasolták. Végül Kempen altábornagy – Haynau dührohámát kiváltva – önhatalmúan az akasztást golyó általi halálra változtatta. A délután 6-kor végrehajtott kivégzés során a gróf nem engedte, hogy bekössék a szemét, és maga vezényelt tüzet a császári vadászoknak. Utolsó szavai három nyelven hangzottak el: „Allez Jäger, éljen a haza”.

Az ítélet világszerte hatalmas részvétet szült és felzúdulást keltett, a világsajtó éles támadásokat intézett az eset kapcsán Ausztria ellen. Néhány nap múlva a pesti ferences templom kriptájában helyezték örök nyugalomra a holttestét, melyet csak a kiegyezés után, 1870. június 9-én országos gyász közepette szállították át mostani helyére, a Kerepesi temetőben emelt mauzóleumba. Kivégzésének helyén áll a Batthyány-örökmécses, amely a szabadság jelképévé vált.

Felhasznált irodalom

- Ács Tibor:* Batthyány Lajos katonai szolgálatának története. Hadtörténelmi Közlemények, 1984. 4. sz.
- Gergely András:* Batthyány Lajos a reformellenzék élén. Századok, 1982
- Károlyi Árpád:* Németújvári gróf Batthyány Lajos első magyar miniszterelnök főbenjáró pöre. I-II. Bp., 1932
- Molnár András – Urbán Aladár – Aczél Eszter – Rózsa György (összeáll.):* Batthyány Lajos gróf első magyar miniszterelnök emlékezete. „... minden hazám javára, ami csekély erőmből kitelik.” Bp., 1998
- Spira György:* Batthyány Lajos. In.: Négy magyar sors. Bp., 1983
- Urbán Aladár:* A nemzetőrség és a honvédség szervezése 1848 nyarán. Bp., 1973

EMLÉKÉV – EMLÉKEZÉS

- Urbán Aladár:* Az 1848-as magyar hadügyminisztérium megszervezése. Hadtörténelmi Közlemények, 1976
- Urbán Aladár:* Kormányválság és Batthyány Lajos ügyvezető miniszterelnöksége 1848 szeptemberében. Századok, 1978
- Urbán Aladár:* Batthyány és a honvédelem 1848-ban. Századok, 1982
- Urbán Aladár:* A Batthyány kormány megalakulása és kinevezése. Századok, 1984
- Urbán Aladár:* Batthyány Lajos miniszterelnöksége. Bp., 1986
- Urbán Aladár:* Batthyány Lajos a népképviselői országgyűlésen 1848 decemberében. Századok, 1991
- Zimányi Vera:* A Batthyány család hagyományai. Századok, 1982

A Batthyány kormány